

Chamaepitys vires ex Gal.

Nomina.

cioum, reualefcit. Atqui ad hoc fumuntur quotidie huiusce medicamenti drachme duę ex acori radicibus decoctę, & florũ sal-
nis binis scrupulis. Parantur ę chamaepiti catapotia ad idem per quam vitia, hoc modo. Sumito chamaepitis, Betonice, Stætha-
dis, florum rorismarini, cuiusq; drachmam; turpeti sesquidrachmam, agarici drachmas duas, Colocynthis semidrachmam,
zingiberis, salis fossilis, cuiusq; grana decem. Rhabarbari sesquidrachmam, spice indicę grana septem, pulueris hierę simpl.
semunciam, diacridij drachmam unam: Excipe chamaepitis succo omnia in mortario, & in massam redigito, ę qua catapotia con-
formato; ex qualibet drachma nouę: ę quibus si quotidie tria sumuntur a paralyticis cum se dormitum recipiunt, presentaneũ
ferę sentiant auxilium. Chamaepityo, meminit Gal. lib. 8. simp. med. vbi de eius viribus ita scriptũ reliquit. Chamaepityo gustu
quidem amarum saporem acri validiorem obtinet. Effectũ verõ expurgat, abstergitq; viscera plus q; calfacit. Proinde regio mor-
bo laborantibus, & omnino quibus facilẽ iecur obstruitur, bonũ est medicamentũ. Quin & mensis ducit tum pota, tum apposita
cum melle: Sed & vrine mouendę aptum est medicamen. Sunt autę qui etiam eam exhibent decoctam in melicrato ys, qui co-
xendicis doloribus torquentur. Herba porõ ipsa vridis vulnera magna conglutinat, & vlcera putrescentia sanat. Præterea
mammarum dicitur discutit. Est enim in succo ordinis tertij, in calfaciendo verõ secundi. Que herba Græcis *χάμαρις*,
Latinis, Chamaepitys, Aivga, & Abiga nuncupatur: Mauritanis, Hamefiteos, seu Chamaefithius: Italis, Chamaepitio, & Iua
Germanis, Fe lenger ye lieber: Hispanis, Pimilo, & Yua arctica: Gallis, Iue muscate, aut arthetique.

ALCEA.

re ex caprillo lacte sumpta tribus diebus, sanguinem cre reiectum cohibent: & ex pari vini veteris mensura, medetur ru-
 ptis, & ab alto deuolutis. Presumpta ebrietatem arceat. Ex vino frequenter hausta, ictericos sanat: & fuit adipe admi-
 nista, carbunculos curat. Potu ex aceto mulso vinius drachmae pondere, viatoribus longo itinere defatigatis vires mirifice
 reficit. Fajidia abstergit, & stomachicos recreat. Adversatur venenis, & serpentum. & venenosorum rabidorumque
 quorumcumque animalium morsibus non modo intus sumpta, sed etiam extra emplastri modo imposita. Cuniculosa,
 sinusque sanat vlcera cum sale indita. Ex vino hausta menses ciet. Potu dolores podagricos lenit, praesertim radicum de-
 coctum potum. idemque praesant contrita folia imposita. Ceterum sunt qui Beticam a ferratis circumquaque folijs ser-
 ratulam vocant. Sed serratula alia cuius hic imaginem appinximus, quaeque copiosa in Boemia nascitur in sylvis, & pra-
 ris longe alia habetur. Si quidem haec caule constat purpurascete, tenui, & in multos ramulos diuiso: Folia gerit antea-
 quam caulescat Beticam similia, toto ambitu tenenter serrata, sed vbi caulem protulit, eadem faciem immutant.
 Nam exortis profundioribus incisuris, maioris Thu similia ferè redduntur. Quae verò in caule sunt, minora multò, &
 breuiora spectantur flores editi in ramusculorum summis partibus, è capitulis quibusdam, purpureos. Radice nititur
 multifida, Thu minoris modo fibrata. Herba est insectoria, pannis colorandis expetita. Datur vtiliter potanda ex al-
 bo meroaco conuulsis, ruptis & ab alto deuolutis. Dissoluit enim potenter sanguinem, qui extra rassa concreuit. In vna
 doctia

decocta, ac deinde illita, vlcera miscefc mundat, & carne replet, & ad cicatricem perducit. Hemorrhoidum quoque dolores mulcet foris adhibita. Folia, & radix simul contusa, & emplaftri modo impofita, enterocelas fanare creduntur. Betonice vires memorie prodidit Galenus lib. 7 fimp. med. fic iniquiens. Ceftron, aut Pfychothron, Romanè verò Betonica, vin habet incidendi, vt guftus indicat. Amarior enim eft, & fubacris ipfa herba: id quod & particulatim edita actio oftendit. Nam cum fiftentes in venibus calculos diuidit, & pulmonem, & thoracem, & iecur expurgat, abftergitq; . menses quoq; ciet, & conit a libus prodeft, tum rupta, conuulfq; curat, & omnibus beftiaru moribus vlceri illita auxiliatur. Poftremò acidum ruftantibus, & ifchiadicia bibita, auxilio eft. Plantæ, que *Βετωνα*, & *Ψυχότρον* Græcis, Betonica, & Vetonica Latinis dicitur: Arabibus, Chaffara: Italis, Betonica; Germanis, Betonien: Hifpanis, Bretonica; Gallis, Betoesne: & Betone. 60

Βετωνα. BRITANICA.

CAP. II.

Britanica, aut Vetonica, folia habet fylueftris lapathi, fed nigriora, & pilofiora, guftu adstringentia: radicem tenuem, & breuem: caulem paruum emittit. Folijs exprimitur fuccus, qui igni aut fole cogitur. Vim habet adstringentem, priuatim depafcentibus oris, & tonfillarum vlceribus accommodatam. Valet etiam ad reliqua, quibus adftrictione eft opus.

Quamquam tradit Ryellius Britannicam esse plantam Italia cognitam, atque ibi vulgò appellari *Piatamano*; mihi ^{Britanice cè-}
 tamen hæcenus non solum nomen illud incompertum est, sed nullum etiam inuenire obtigit, qui Britannicam offe- ^{luderatio.}
 deret. Hanc autem scriptis celebravit Plinius libro 25. cap. 3. hisce verbis. In Germania trans Rhenum castris à
 Germanico Cesare promotis, maritimo tractu fons erat aquæ dulcis solus, qua pota dentes intra biennium deciderent, com-
 pagesque in genibus soluerentur. Stomacacem medici vocabant, & sceleribyen ea mala. Reperta auxilio est herba, que
 vocatur Britannica, non neruis modò & oris malis salutaris; sed contra anginas quoque, & serpentes. Folia habet oblonga,
 60 nigra: radicem etiam nigram. Flos ei, qui (ut ceruò proditur) collectus priusquam tonitrua audiantur, & deuoratus se-
 curos in totum reddit homines. Frisy, quæ castra erant, nostris demonstrauere illam. hæc Plinius. Caterùm non desunt,
 qui Britannicam censent eam esse stirpem, quam herbariorum vulgus ideo *BISTORTA* appellat, quòd radice contorta ^{Bistorta 285}
 nitatur. Sed eorum planè error facile deprehenditur. quandoquidem etsi *Bistorta* ruminis consistet folijs; non tamen ea ni- ^{110.}
 gra sunt, neque pilosa: quinimò læuia apparent, superne rufescentia, & à terra quadantenus caesa. Ad hæc Britannicæ
 radix subest tenuis, breuisque: *Bistorta* però crassa, serpens iacentis modo contracta, & intorta. Ceterum ut *Bistorta* in-
 tegram enarrem *hystoriam*, nascitur hæc in altis montibus, folijs primo statim exortu in acutum desinentibus, colore sub-
 rufo, que ubi adoleuerint, ruminis folia referunt, sed læuia sunt, inferna parte subpurpurea & per ambitum sinuata. Cau-
 lem eam rotundum, tenuem, cubicalem, in quo folia longè minorà spectantur. Flos in caulis summitate prodit spicatus,
 ruber aut

ruber aut subpurpureus, è quo semen oritur oxalidis proximum. Radice nititur arundinacea facie, sed succosa, serpentis modo contorta; cortice obducta subnigro, sed rubra intus pulpa, adstringentis saporis. Copiosissima provenit in Boemia, sjs praesertim montibus, qui regionem hanc, a Silesia dividunt, & ex quibus Albis fluvius suam ducit originem. Sed praeterea non desunt etiam qui Tormentillam sic officinis, & vulgò vocatam Bisfortæ generi adscribant, & non facie, sed fortasse viribus illi respondeat. Quae quoniam hic nobis occurrat, & quam plurimis effertur laudibus, idè hic locus exposcere vixus est, vt de ea aliquid differamus. Est itaque TORMENTILLA folio pentaphylli minore, septenis incisuris àniso; radice brevi, nodosa, compacta, rubeo colore, sapore adstringenti: cauliculis tenuibus, subrubentibus: flore melino, adeò vt in pentaphylli genere sit rependa. Sunt qui à sepeptenis foliorum diuisuris Heptaphyllon hanc vocent. Herbarij compertum habent, hanc ejusdem pollere facultatibus, quibus Bisforta praedita est. Quamobrem vtraque abortum prohibent bibite, ac ventri venibusq; ex aceto illita: **10** vrinæ incontinentiam supprimunt, cum succo plantaginis potæ: sistunt menses, si in earum decocto ad vmbilicum vsq; coiscedant femine. Idem praestant (de radicibus tamen intellige) si tritas, & ex melle atq; spica subactas, ventri ac pubi illinantur. Sanguinem è pulmonibus manantem cohibent, super asperso earum pulvere. Qui item potus biliosas coercent vomitiones, si ovorum albo exceptus super scitili regula inassetur, mox comedatur. Aqua, quæ ex his duplici organo elicita, siue è radicibus decoctum, venenis omnibus remedio est. Ex quo tantum apud nonnullos Tormentilla inualuit vsus, vt ex eius radicibus etiam

Tormentillæ
hist. & vites.

TORMENTILLA.

medicamen-

LISYMACHIA.

medicamenta componant aduersus peffulentiam, & ad peffilente febres, & p. seritim vbi exanthemata emerferint. Datur quoq;
 eavndem decoctum vtiliter potancum pueris; qui vermibus laborant. Praeq; cystentericos sanant, & vulnera glutinant, vtra
 fertim que in intestinis, & visceribus fuerint illata non modo ipsis vulneribus illite, sed & in potioribus haustie. Rebellia,
 contumaciaq; vlcera curant & ea sifunt, que serpendo corpora erodunt. Radicum puluis sanguinis reiectiones prohibet. Ict
 ex symphyri maioris aqua potus, iuuat confractos, & ab alto deuolutos. Siquidem non solum intri secus fractus sanat, sed
 etiam sanguinem extra vasa concretum discutit. Causis dentiu inditus cum aluminis, & pyretibri momento, non modo dolorem
 sedat, sed fluxiones cohibet. Peculiariter autem valent Bisfortis radices ad venenosorum serpentium morsum, vnde colubina
 quibusdam dicta est. Sed vt iam ad Britanica viues redeamus, eas scriptis tradidit Cal. lib. 6. simp. med. vbi sic inquit. Britani-
 cae herbe folia adstringentia sunt, & vulnerum glutinatoria, similia folijs syluestrium lathorum nisi quatenus atriora sunt,
 Stomatica medicamenta efficacissimum. Videtur enim sanare iam etiam putrescentia. haftenus Galenus. Ceterum non est
 Quod, quoniam pluribus indicis in Dioscoride ascitutum esse constat, atq; in hunc auctorem ex libello Antonij Muse Augusti
 Casaris medici fuisse translatum; idcirco nos illud abiecaimus, neq; alia conmentatione idem dignum censuimus. Quae plan-
 ta Graece *λεψιμαχία*, Britanica Latine, pariter & Italice appellatur.

Britanica vi-
 ces ex Gal.

Nomina

λεψιμαχία.

Λυσιμάχην.

LYSIMACHIA.

CAP. III.

Lysimachia, quam aliqui Lytron appellant, caules emittit cubitales, altioresve, fruticosos, tenues: prodeuntibus geniculatim, folijs tenuibus, salicis figura, gustu adstringentibus: flore rufo, aut aereo, gignitur^b in aquis, & palustribus. Foliorum succus adstringente sua vi, sanguinis reiectionem supprimit: dysentericis potui datur, aut infunditur: mensium abundantiam sistit, in pessio sanguinis profuuiio subuenit, si nares ea herba obturentur: vulnereum cruorem cohibet. Acrissimum nidorem suffra reddit, qua de causa serpentes fugat, & muscas interficit.

Lysimachia à Lysimachorege inventore nomen accepit, ut Plinius est auctor libro 25. cap. 7. ubi de ea ita scriptum reliquit. Invenit Lysimachus herbam Lysimachiam, quæ ab eo nomen retinet, celebrata Erasistrato. Folia habet salicis, viridia: florem purpureum: fruticosa est, ramulis erectis, odore gravi. gignitur in aquis. Vis eius tanta est, ut iumentis discordantibus in eo imposita asperitatem cohibeat. hæc Plinius. Ruellius Lysimachiam eam herbam putat esse, cuius est. usus apud infectores ad inficiendos viridi colore pannos: ubi enim bos gladio tinxere, eam superinducentes viridem colorem efficiunt. Hanc Hetrusci, qui lanificio dant operam, vulgo appellant Cerretta, sine Braglia, Formilenses vero Cofaria. Sed hæc in re Ruellius, meo quidem iudicio, aperte fallitur: liquet Cerretta, quam ipse rusticis Corneolam vocari ait, caules profert, & folia lino maiore, non autem salicis: florem luteum, semen folliculis genisive

a trifloris salicis.
us.
b. cap. 7. ubi de ea ita scriptum
datur. i. iuxta
aquis.
c. sei de reg
Foliorum succus
est & vulnere
ria, & sangui
ne sistens.
Lysimachia
confid.
Ruellius errat
tum.

LYSIMACHIA ALTERA.

effigie

effigie in clusum: nascitur in pratis, nullaque est, quod gustu perciperim, adstrictione prædita. Non desunt præterea alij, qui pro *Lysimachia* aliam plantam ostendant, quæ quadrato exit caule, folijs salicis, flore in purpuram rubescente, spicato. quæ etsi Dioscoridis *Lysimachiam* non referat, eam tamen *Lysimachiam* alteram, appellare libuit. *Lysimachiam* legitur man, ni fallor, Roma ad me Goritiam misit Vincentius Cantonus conciuus meus, medicus eruditus, & rei herbariæ studiosus: quæ mihi planè singulis notis, quas Dioscorides *Lysimachie* tribuit, videtur adspiculari. Sed eandem post hæc inuenimus nos in Boemia copiosam, & circa Pragam, prope Miltaniam fluuium, & in alijs quoque locis. Ceterum quanuis Ruellius in mentione *Lysimachie* existimauerit (ut supra diximus) *Corneolam* esse veram *Lysimachiam*; in fine tamen eiusdem capituli quandam aliam herbam à rusticis sibi demonstratam fuisse testatur, ad fugandam pestilentia efficacissimã, buboni tantum adalligatam, quam etiam pro *Lysimachia* asseruit. Ex quo palàm est, Ruellium duas pro *Lysimachia* plantas designasse, ea fortasse ratione adductus, quod Dioscorides flore rufo, aut aureo consistere *Lysimachiam* memoria tradiderit. *Lysimachia* meminit Galenus libro 7. simplicium medicamentorum, ubi de eius viribus in hunc modum disserit. *Lysimachios* sperantem habet qualitatem adstrictoriam: per quam & vulnera glutinat, erumpentemq; ex naribus sanguinem emplastrum modo illata compestat: quin & reliquas sanguinis eruptiones sistere potest cum ipsa, tum succus eius multo magis. Potæ dyenterias, sanguinis reiectiones, ac muliebri profluuium sanat. Huic herbe nomen Græcum est *λυσιμαχίων*, Latinum & Italicum *Lysimachia*.

Ruellii alius
lapis.

Lysimachia
vires ex Gal.

Nomina.

POLYGONVM MAS.

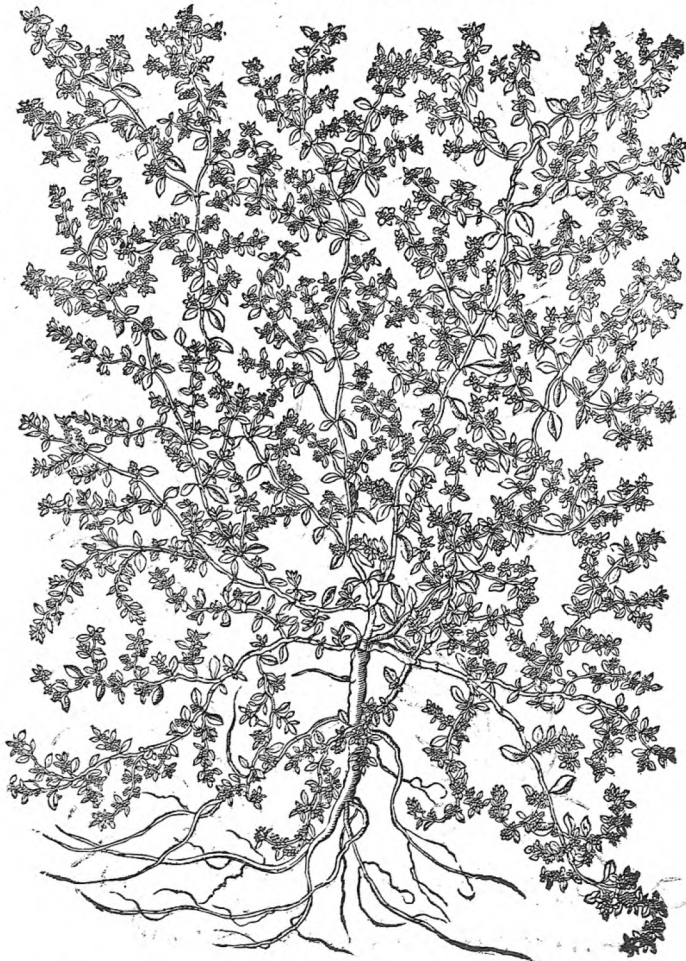
caer similes: radieis nullus usus, nascitur in riguis. Huic quoque spissandi, refrigerandiq; natura ad eadem valens, sed inefficacior.

Polygoni ed.
Galeratio.

Polygonon minus, quod ab Italis vulgè vocatur Coreggiola, & Centinodia, in campis, adificiorum arcis, & iuxta publicis frequens ubique nascitur. Fœmina uerò, quæ non adeò frequens est, & copia, in riguis humentibusq; locis inuenitur. Mari polygono Proserpinacæ nomen tribuit Apuleius, quòd humi cauliculis repat. Est & planta, quam P. OLYGONON minus appellare libuit. Ea enim ramulos edit humi repentes, tenues, geniculatosq; folijs exiguis, oblongis, femine pumilo rotundo, albicante, racemososq; ac adeò copioso, ut vniuersa planta femine referta conspicitur; quo fit ut à quibusdam mille grana uocetur. Sunt etiam qui ab effectu hanc ipsam Hernidam vocant, quòd ad enterocolas prestantissimum sit auxilium in potionibus sumpta. Audio à viris fide dignis cum hac tantam herba, à Gabriele Fallopio Mutinense, plures intestinorum ramice laborantes esse sanatos. Vniuersa planta puluis ex vino hauitus, non solum suppressam cit urinam, sed & renum calculos comminuit, ac pellit. Quinetiam, ut quidam affirmant, vesicæ quæ lapides asserit, & paulatim exeat, ubi diutius quotidie eius puluerem è vino bibant affecti drachmæ vnius pondere. Nascitur locis aridis, sabulosis & incultis. Polygoni meminit Galenus libro 8. simplicium medicamentorum, rei

Polygoni uir.
res ex Gal.

POLYGONON MINVS.

eius vires reddidit his verbis. Polygonum, inquit, vti adstrictionem quandam obtinet, ita sine vincit in eo aequum frigidum, vti videlicet secundi sit ordinis medicamentum refrigerantium, aut etiam quodammodo in cutis teritur. Proinde san-
 quibus stomachus feruet asu, foris frigidum illitum prodest, velut etiam erysipelata, & calidas phlegmonas iminat.
 Porro tale cum sit, & fluxiones repercutit, & hac ratione videtur esse exiccatorum. Quare cum hepatum, tum vlcera-
 rum, aliorumq; bonum est remedium: efficacissimum autem inflammatione, & fluxione laborantium partium. Et
 cruentorum vulnerum glutinatorum. Sed & aurium vlcerebus prodest: & si vel plurimum in se puris, hoc tamen etiam
 desiccatur. Easdem ob facultates & profuuium muliere siccit, & dysenteriam, & sanguinis relictiones, & vndeque
 aliunde immoderatores impetus. Refert Dioscorides, quod & vrinam prouocat exhibitum stillitio seu fraxinea affectis.
 non tamen affectum exacte discriminat, in quo ipsum non videtur adhiberi. **10** Polygonum mas vocatur Arabibus, Bassilabagi: Italis
 Polygono machio, & Coreggia: Germanis, Vnegrasz: Hispanis, Coriola: Gallis, Coreggiole. Quae vero Graecè
 πολυγονον ἄνθος, Latine Polygonum femina dicitur: Italis, Polygono femina: Germanis, kanten kraut: Gallis, Pin
 aquatic.

Nomina.

† Impressi codices Graeci tum Venetijs, tum Basileae hic male habent ἐπιπέτρα, hoc est, mitiora, cum legendum sit
 ἐπιπέτρα, id est, longiora. Hoc praeterea loco in us addendum est μαλακότερα, hoc est, molliora. & alteri lectioni
 ad stipulatur Oribasius, quem secuti videntur interpretes.

Πολυγώνου

POLYGONATVM,

CAP. V.

20 Polygonatum nascitur in montibus, frutice cubito altiore, foliis lauri, latioribus, & lauioribus, sapore mali cotoni, aut punici, cum quadam adstrictione. Flores per singulos foliorum exortus promit, candidos, foliis numerosiores, incepta a radice supputatione. Radicem habet albam, mollem, longam, crebro geniculatam, densam, graueolentem, digitum crassitudine aequantem. Quae uulneribus efficaciter illinitur: quinetiam maculas in facie delet.

a Mem. de
 etia d. h. r. u.
 ta 11.

Polygonatum Hetruscis vulgò Frassinella nominatur. Alij verò Italiae populi quasi à Graecis docti, id Cimochietto vulgari sermone appellare didicerunt, ac si geniculatam radicem dicerent. Est itaque Polygonatum planta caule cubitali, & quandoque maiore, retundo, ac laui. circa quem folia exeunt lauri effigie, sed latiora, numerosis secundum longitudinem venter, firma, dispari exortu prodentia, sapore quadantenus adstringente. Flores edit candidos a quacunque foliorum cavitate in vniuerso caule emergentes, & ternos ex vno pediculo dependentes. Floribus exortus, haec exortu-
 tur pisi magnitudine, ex nigro subnivescentes, & quandoque rufescentes. Radice nititur candida, arundinacea, tenera, summa tellure vagante, longa, crebris geniculis articulata, densa, & odore quadantenus graui. nascitur in montibus, & collibus. Mulieres è polygonati radicibus aquam stillatam studiosè faciunt, quae ad faciem atterendam, pollen-
 damq; pro furo vituntur. Sunt praeterea, qui Polygonatum sigillum sanctae Mariae, & qui sigillum Salomonis vocent: verum ipse quidem harum nomenclatonum causam adhuc assequi non potuit. Nec desunt etiam, qui afferant, veluti Ma-
 nardus Ferrariensis, eam plantam Polygonatum esse, quam nomine Secacul describunt Mauritanij. Sed vs haud dubie, neo iudicio, falluntur: siquidem Pisi folia, vt secacul Polygonatum non habet, nec flores purpurascetes violae ma-
 gis, albicantesq; praeterea secacul Scrapioni radicibus nititur pollicis crassitudine, & indicis longitudine. Contrò verò Polygonatum, quòd multo longioribus sit radicibus. Adhaec (vt refertur Mesies, ac etiam Serapio, vbi de secacul sac-
 charo, vel melle asseruando scribunt) eius radices cinereo exterius sunt colore, solida intus matrice, atque neruosa, quae omnia in Polygonati radice desiderantur. Quippe candida haec est, & nulla intus matrice. Re autem vera secacul radix est Indica. Hoc enim apertissime refertur Aucenna libro quinto. vbi sic habet. Secacul sunt radices Zingiberi similes, quae conuehantur ex India, & fit ex eis cum sunt recentes conditum in loco suo, apud nos autem humectantur in primis in aqua calida. Id quod etiam scribit Serapio, vbi de pluribus saccharo, aut melle asseruandis egit. Nec vsquam Polygonatum, & Secacul eiusdem viribus pollere constat inter auctores: quandoquidem illud Graeci componant ad vulnera, & ad maculas in facie delendas. Hoc autem Arabibus laudatur ad prolifici seminis vbertatem, & ad venem conciliandam. Quae in re nonnulli falsa Manardi opinione ducti, se delusos inueniunt, qui Polygonati radices saccharo conditas ad venteriam excitandam auarissime deuorant, nullo tamen rei successu. Atqui conferent tamen, (vt quidam volunt) & experientia comprobant, ad albas vteri fluxiones, si diu vs vitantur femina eo morbo laborantes. De Polygonati viribus dis-
 seruit Calenus libro 8. Implicium medicamentorum, hunc in modum. Polygonatum nullam habet vim facultatem, sed qualem qualitatem habet enim adstrictionis pariter & acrimoniam, & amaritudinis quippiam, & indicibus cuiusdam insu-
 itatis. Quocirca nec adn acium est vsus, sed tantum quòd radicem eius quidam vlcerebus illinant. Sunt etiam qui ne-
 or maculasq; in facie illo detergunt. Haec planta vt Graecè πολυγονον, ita etiam Latine Polygonatum nominatur: Ita-
 è, Frassinella, & Cimochietto: Germanicè, Vnegrasz: Hispanicè, Frassinella: Gallicè, Geniculera.

Polygonati
 confid.

Manardi era
 tun.

Polygonati
 vires ex Gal.

Nomina.

Κληματα. CLEMATIS.

CAP. VI.

^a Cat. ἑλεσ
 χείνου. i. m-
 tar iunci.
^b ῥύλλον μ-
 κρον ἄσπον
 ἴσπερ. i. foliū
 paruum lauro
 simile. ita Me-
 um.

Clematis humi serpit. lato, pinguiq; solo provenit, viticulas spargēs^a crassitudine iunci, exiguas^b. 60
 folia lauri figura & colore, & multo minora. Ea cum caulibus in vino pota alui profluvia, & dy-
 fenterias sedant: subdita in pefco cum lacte, & rosaceo, aut cyprino, cruciatibus vuluæ medentur: dolo-
 res dentium commanducata finit. imposita serpentium morfibus iuamentum, præstat. Fertur etiam
 contra aspidum ictus ex aceto pota opitulari. Gignitur in terrenis.

CLEMATIS.

Κλεματίς ἄλτρα.

CLEMATIS ALTERA.

CAP. VII.

60

E St & altera Clematis, quæ viticulofum emittit ramulum, rubescens, lentum: folium gustu admodum acre ac exulcerans. reperit per arbores ut similax. Semen tritum pituitam, bilemque detrahit, in aqua aut hydromelite potum. Folia eius illita, lepras purgant. Cum lepidio conditur ad cibos.

Clematis, quæ primo loco describitur, aliquibus Vinca per vinea dicitur, nobis vulgè appellatur Trouenta, cuius fronde mulieres pueris ac puellis virginibus, furcillas texunt corollas. In hac enim nullam reperi notam, quæ Clematis primi generis reclamatione videatur. Siquidem viticulas vitruviani modo lentas, flexilesque; iuncto tamen exilivis; laeves, & quæ humiliaceant. In his folia exserti per intervalla pari vixique exortu laevi minora, robusta; colore saturate viridi, & quorum origine, primo statim vere flores emittant carulei, aspectu pulcherrimo, quinque distincti foliis, ex ob longo viridique calyculo sese pendentes, & longis nitentes pediculis. Radices habet numerosas, graciles, albicantes, humiq;

Clematidum
consideratio.

Quorundam
erro:

humid; repentes. Vires perpetuo & nunquam folijs exuta spectatur. Hac semoribus adaligata, mactum abundantiam colit, & abortum prohibet. Capiti recens superposita, & collo, gulaque circumducta, sanguinem e naribus manantem sistit: Additur quoque vitulæ vulnerarijs emplastris, & potionibus. Quamobrem eorum sententiam explodendam putaverim. qui nostratam Peruncam chamaedaphnicam esse sibi persuadent, quam vulgò Laureolam appellamus. Nam hæc virgæ emittit cubitales, singulari stipite à radice exentes, rectas, tenues, laeviq;: fœnem rotundam, rubens, inter folia residens, quæ facie laurina amulantur. Porro Clematis, quam secundo loco reddidit Dioscorides, nimirum à prima hæc maximè diffidet. Illa enim ut diximus, frigida, siccaq; exiit, & acrisq; omni faculitate: hæc vero aced calida acrisq; habetur, ut adnota facile exulceret. Ipsa itaque ab radice virtutis emittit protergas, lentas, rubescentes, ædent hederacea, & lateribus vna plerunq; aut quandoque duobus incisuris dissecta. Flores edit purpureos, alterius longè maiores, sed quatuor tantum folijs constantes, in crucis modum prentis, è quibus semen nascitur acerrimum, & feruentissimi gustus. Raicem habet ovalis, qua panto possi in numerosas dinaricatur fibras, sapore pariter acri. Est & huius alterum genus, quoc nos VIT. A. L. B. A. M. vocamus in Herbaria. Quandoquidem Vitalba hæc vitulæ exit rubentibus, ac lentis, folijs alteri similibus, & si per ambium magis laciniatis, acrisq; gustu, & exulcerandi facultate præcivis, sed floribus

floribus longè diversis. Siquidem hac flores profert in racemi medium, albos, odoratos, & Myrti adeò smiles, vt differentia nihil agnoscas. Quibus decidentiùs capillacea, incanaque oriur coma, qua tamen ventorum flatibus excussis, videntur relinquit fructum, triangulari fertè figura, acerrimi omnino saporis. Quo fit, vt mihi haud dubitanam sit quin ventalba nobis vocata alterius clematidis sit species, vel potius ipsa eadem clematis. Fuchsius tamen medicus doctissimus nostratrem Vitalbam, vimem nigram esse existimat. Sed errat, mea quidem sententia, vt infra à suo loco dicemus. Ceterum herba, quam quidam FLAMM. M. V. L. M. dicunt, folijs, floribus, ac semine nihil ab hac clematide differt, quemadmodum nec acerrimo gustu. Attamen neque sepibus circumvoluitur, neque arbores scandit, cum vesticulis affurgat. Plures autem hae ex se nitrit caules bicubitalis, subrubentes, & in bis folia simiacis, quibus intolerabilis inest acrimonia, vnde Flammule sibi nonne asciuit. Ex hac ego saepius aquam eliciui, demisso vitreo organo in calentis aquae balneo: quae eadem, quae herba ipsa, pollebat acrimonia. Hanc comperitum est efficacissimam esse in morbis frigidissimis. Flammula (vt Platearius est auctor) excalcificat, stercoraeque ordine tertio. Sed quod imposita carnem non secus exulceret, ac ignis, calidam ordine quarto rectius crediderim. Sunt qui Flammulam quaritanarijs edendam praebeant magno (vt. ferunt) iuuamento. Alij eius oleum commendant ischiadicis, articulorum illiumq; doloribus, urinae angustijs, & renum calculis, in quibus morbis aut calidum illud iningunt, aut clysteribus insundunt. Id autem preparant hoc modo. Flammule folia tenuissimè concisa in

Fuch. error.

Flammule h
floria, & vire

10 herba ipsa, pollebat acrimonia. Hanc comperitum est efficacissimam esse in morbis frigidissimis. Flammula (vt Platearius est auctor) excalcificat, stercoraeque ordine tertio. Sed quod imposita carnem non secus exulceret, ac ignis, calidam ordine quarto rectius crediderim. Sunt qui Flammulam quaritanarijs edendam praebeant magno (vt. ferunt) iuuamento. Alij eius oleum commendant ischiadicis, articulorum illiumq; doloribus, urinae angustijs, & renum calculis, in quibus morbis aut calidum illud iningunt, aut clysteribus insundunt. Id autem preparant hoc modo. Flammule folia tenuissimè concisa in

CLEMATIS TERTIA.

rosaceum imponunt, quod vitreum vas exceperit, ac indo per astatem insolant obturato vase. Datur etiam in cibus hisce morbis affectis, trium drachmarum pondere. Sed ut iam ad Clematidum vires reuertamur, ea de his subiiciam, quæ Galenus libro 7. simplicium medicamentorum adnotata reliquit. Clematidis folia, inquit, acrem & adurentem siue causticam facultatem obtinent, adeo ut & lepras excoriet. Fuerit itaque in quarti ordinis excalescentium initio. Vocatur autem clematis & daphnoides, quod quidam myrsinoides, alij polygonoides appellant. Ceterum id nec exulceratorium est, nec acre, sicut quod antè dictum est, imò profuuis, & dysenteris cum vino potum prodest, dentiumque dolores mansuetum mitigat: tunc veteri quoque doloribus in pefso adnotum, vsui est, tantum abest, ut perinde vratur, ac vlceret, cum illud superius. Sed summo nobis suspiciendus Pamphilus ille, sicuti in reliquis nugatur de his, quæ nunquam vidit, literis ea mandans, sic hæc ambo in unum confudit. At Dioscorides vtriusque in quarto meminit, & eius quæ simpliciter vocatur Clematoides, idque in fine libri, & alterius, sed in principio. Quamobrem necesse non est, me etiam describere species ambas, sicut nec in alijs feci. hæc Galenus de vtraque Clematide. Ex quibus palam est exulcerantis Clematidis caput ab aliquo curioso ex huius quarti libri calce, vbi commodè inter alium de ycientia medicamenta, sibi locum adinuenit, exemptum fuisse, & hic alteri Clematidi adiunctum ob eam, quam inuicem habent nominis conuenientiam. Prima clematis Græcis κληματαίδας.

Nomina.

FLAMMULA.

Polemonia
cōsideratio.

Fuch. opin.

Polemonij vi
res ex Gal.

Nomina.

Quamquam ego plantam plures vidi in altioribus, asperioribusq; vallis Ananis montibus, quae Polemoniam quoad-
tenus praese ferebat: cum tamen corymbosum notae & alia quaedam Polemonia non essent, eius hic imaginem appone-
re non libuit. Caterum Brasiliensis Ferrariensis eam censet esse Polemoniam, quam nostrum Hierurtis vulgus appellat La-
uanese: alij verò Galezan, alij Rusam capriam nominant. Quaequidem haec omnibus ferè nutis sanum graecum re-
fert, in cuius ramorum summis atibus cornicula dependent, in quibus semen recluditur subrubrum, non autem corymbi. Ra-
dix illi inest breuis. Nascitur lato solo, & plerunq; in serobus marginibus, alijsq; virginosis locis: non autem in monti-
bus asperis, ubi nasci Polemoniam tradidit Dioscorides. Verum Fuchsius libro primo de compositione medicamentorum,
eam Polemoniam putat esse, quam officinae Ben album vocant: Sed ab eo, pace viri eruditissimi, plane dissentio, quòd hoc ra-
mulus non sit vitriusque pinnatis: quòd corymbos nullos proferat, sed filiquam, vel calycem octoides modo: quòd denique
non solum in montibus, & asperis proveniat, sed vbique, praesertim in pratis. De Polemonio differens Galenus libro 8.
de simp. medic. facultatibus, sic inquit. Polemonium quidam philetarium, quidam (velut Cappadoces) chiliodynamon: te-
niam partium est, & defsecandi vim continet. Quamobrem quidam radicem eius cum vino ad ichthiacos, dysenteriam, lie-
nemq; induratum potu exhibent. *ἰσχυρὸν* sic Graecis, et etiam Latinis Polemonium, & Polenonia nominatur.

SYMPH. MAIVS, SIVE CONSOLIDA MAIOR.

Συμφύτον.

SYMPHITVM.

CAP. IX.

Symphyton petraeum nascitur in petris, ramis tenuibus, paruis, organo similibus: capitulis, & † fo-
 lijs thymi: lignosum torum, odoratum, gustu dulce, † saluam ciens: longa radice^b, subrufa, digi-
 tali crassitudine, Decoctum in aqua mulsâ & potum, pulmonis vitia purgat: sanguinem reijcituribus,
 & renum malis ex aqua datur: ad dysenteriam, rubraq; foeminarum profuuiâ in uino decoctum: ad
 conuulsâ verò rupta, ex aceto multo bibitur. Quin & commanducarum sitim sedat, faucibus asperis
 subuenit, vulnera recentia, enterocelasque conglutinat, & illitu cohibet. Carnes autem cum symphy-
 to decoctâ coalescunt. Est & alterum symphyton, quod aliqui pecton uocant. id caulem emittit bi-
 cubitalem, aut maiorem^c, crassum, leuem, angulosum, vt fonchi inanem: circa quem breui interuacâ-
 re spatio, folia exeunt angusta, buglosso proxima, oblonga, hirsuta^d: caule secundum angulos quosdâ
 striato: folijs tenuibus, ex alarum sinu prodeuntib. in quibus flores lutei, & circa caulem uelut uer-
 balci femina emicant. Tam caulis, quam folia aspera lanugine horrent, tactu que pruritum concitant.

CONSOLIDA MEDIA.

Radices

a Meñ. καὶ ὄσπε
 δὲ ἕχει ἐν το
 ῖς, λεῖπτα ἐν ἰα
 λῶν, καὶ ὄσπε
 δὲ ἄρ. θυμῶν.
 Ramulos u-
 rō habet origa-
 gano similes,
 tenuia folia,
 & capitulum
 uelut thym^o.
 sed Cat. cum
 Ruellio con-
 cordat.
 b Meum. ὄσπε
 πύρρον. i.
 subpurpureâ.
 c Meñ. addit.
 δ αὐτῶν. ἰδεν-
 ῖον.
 d Meum. &
 Cat. ἕχει δὲ
 πύρρον τὰς ἰα-
 τρίας ὅ καὶ ἰα-
 λῶν ἕχει δὲ
 τὴν ἀρ. παρα-
 τταμένην. i.
 habet uerō &
 caulis cuminē-
 tias quâsdam
 angulos
 α.

Radices demittuntur foris nigrae, intus candidae, viscosa: quarum est usus. Tritae, & potae cruentis ex creationibus, rupisque proficiunt: recentia vulnera illitae conglutinat. carnes quoque si concoquantur, coagunt additae. Inflammationibus praefertim fedis, cum fencionis folijs, vuliter illinuntur.

Symphytorū
confida.

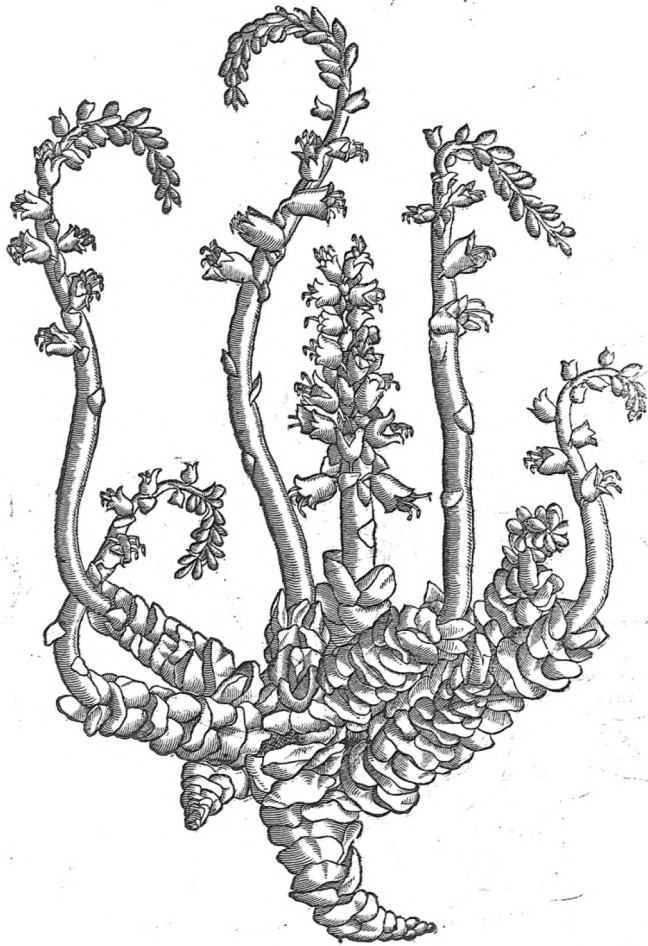
Quae Vanus in nostris commentarijs, quos multo ante tempore Italicè conscriptos edidimus, ingenuè confessus esset, me non antea adiuvenisse symphytum primi generis petræon cognominatum; id tamen postea reperi me esse Septembri suis floribus emicans, longè a Gortia circiter viginti millia passuum, in latere magni montis V'ipaci paulò supra arcem, ac deinde a alijs ipsius montis partibus, alijsque Tapidia locis, praefertim eo tractu, qui vulgò Sclaus dicitur Gabernich, quoniam & in monte illo eiusdem tractus, quem vocant Sancti Vrbani, nullis profus deficientibus notis quo illi à Dioscoride tribuitur. Est profectò planta, praefertim ubi floruerit, visu iucundissima, ita ut maxima cum voluptate ad se videndum viatorum oculos allicitat, argumento quidem quod etiam viribus polleat insignibus. Porò Symphytum alterum, quod secundo loco reddidit Dioscorides, nulli dubium est, quin ea sit herba, quae hodie passim Consolida maior nominatur, quam etiam nonnulli herbariorum Alum falsò appellant. Quippe quod eius nomen singula Dioscoridis historia ad inueniendum haerere deprehenduntur. Haec frequentissima nascitur in pratis, floribus non modò luteis, ut Dioscorides inquit; sed & candidis, & purpureis, ea-

CONSOLIDA MINOR.

dem sanè facie, ac forma. Ceterum hallucinantur, meo quidem iudicio, qui *Symphytum petræum* putant eam esse plantam nullis non cognitam, quam officinæ *CONSOLIDAM*, & *Solidaginem* minores vocant. Siquidem eam nihil propterea *Symphyti petræi* notis respondere, omnibus rei herbariæ etiam mediocriter gnaris evidentiùs est, quam ut a me indicari deceat. Neque etiam statuendum censéo idem *Symphytum* esse eam aliam herbam, cuius folia aversa parte purpurascunt, quæ ab herbarijs vulgò *CONSOLIDAM* media nuncupatur, ab aliquibus verò *Laurentina*, & a Senensibus *Morandola*. Verum posteaquam in harum plantarum sermonem incidimus, earum quoque hic attexere historijs volumus. *SOLIDAGO* itaq; minor, quam Germani *Prunellam* vocant, caulibus exit quadrangulis, hirsutis, spithame longitudine: folijs menthe proximis, ac etiam subasperis. Flores gerit in caulium, ramisque ramisq; fastigijs spicatos, purpurascentes, & quandoque candidos. Radix illi inest capillata, ut in plantagine. Ceterum quæ media *SOLIDAGO* a *Rizotomis* appellatur, rectius fortasse *Prunella* a Germanis dici potuisset a foliorum colore. Siquidem folia, quæ minori latiora & molliora sunt aversa parte cyclaminis modo purpurea spectantur. Caulem editi pedali longitudine, pilosum, quadrangulum, inanemque. Flores mittit ceruleos, qui partim inter folia, quæ caulem ambiunt, partim in cacumine spicata congerie prodeunt. Radix illi est ut alteri multifida, haud altè descendens. Harum modo dictarum stirpium etsi nusquam, quod hæcenus inveni, meminere Græci, aut Mauritanii; eæ tamen mirum in modum prodesse existimantur dysruptis, fractisq; internis, & externis corpora-

DENTARIA,

Saniculae uni
genus.

ris partibus. Idcirco vtiliter dantur potandis ab alio deuolutis, ac etiam ijs, qui interna, intestinale vulnera acceperint: namque illa, sint vel exterius, vel interius illata, mirifice sanant. Tradidere nonnulli, qui verum experimenta profecerunt, Con solidam mediam vocatam potu sanguinis grumos in ventriculo, vel in alia corporis parte concretos disijcere, & dissoluere. Illa verò folia, vel eorum succum efficacem medicamentum esse predicant vlcibus omnibus in ore manantibus, exedentibus, ac etiam testium, pudendorumq; virilium, & muliebrium. His omnibus facultatibus ea quoque prædita est, quam Solidaginem minorem vocant, vt quidam existimant. Etenim vbi vulnera glutinare, adstringere, & reprimere sit opus, minorem vsurpant, quam etiam altera longè præstantiorem esse sæpenumero compertum est. Recensetur præterea Germanis inter Symphyti genera quedam ipsius vulgaris herba, quam SANICVLAM appellant. Exit hæc folijs pentaphylli maioribus: radice candida, tam viro naturæ ipsius artificio nodulis, ac lacinijs quibusdam elaborata, vt non parum admirentur, qui tantum naturæ opus diligenter intuentur. His vtuntur in potionibus ad enterocelas, & ad interna vulnera, præsertim ad ea, quæ in thoracis cavitatem penetrauerint. Hanc quidam dentariam vocant, quod radices dentium speciem quandam retræque in thoracis cavitatem penetrauerint. Hanc quidam dentariam vocant, quod radices dentium speciem quandam retræque in thoracis cavitatem penetrauerint. Ceterum alia quoq; planta est, quæ quibusdam DENTARIA MAIOR appellatur, nonnullis verò æquæ, quod sine folijs proveniat. Nasçitur hæc in opacis syluis, aut alijs vmbrosis locis; germinat primo flatim vere. Quippe caules præfert dodrantes, teneros, fragiles, succosos; Orbanche emulos, in quo a medio ad summum flores exeunt in pur-

DENTARIA ALTERA.

pura albicantes, & hirsuti, foliis eiusdem ferè coloris in latere concomitantibus. è floribus calyculi oriuntur, in quibus paruum concluditur semen, papaveris modo. Radice nititur albicante, magna, succosa, fragili, compactissimi squamarum congerie, miro sanè nature artificio elaborata: gustu est acerbo, amaritudine quadam concomitante. Plerà insuper Sanicula ostendunt genera, quorum unum, quod aliquibus herbarijs Auricula vrsi nominatur, folia fert plantaginis magnitudine, sed crassura, veluti fabariae vulgo vocatae, lacinijs circum magno artificio factis a natura, colore in album flavescente. Id genus copiosè nascitur in agro Goritienesi monte Saluatino. Hoc ceteris præferunt ad enterocelas, & thoracis vulnera, si quotidie in potu sumatur: quin & ad alia vulnera, tam intus sumptum, quam exterius illitum. His aliam denique annumerant Solidaginem, quam vulgus medicum Consolidam regalem, & ipsi sua vulgari lingua Rittersporen vocant, quod sonat nobis Sperone da cavalliere, & Latinis equitis calcar. Hinc sunt caules cubiti altitudine: folia oblonga, renuia: flores planè purpurei, magnitudine viola: è quorum basi corniculum eminet, antiqui calcaris effigie, unde illi a Germanis inditum est nomen. Laudantur flores ad rubentes, & inflammatos oculos triti, & aqua rosacea illiti. Herba auxiliatur ardoribus, tussi, inflammationibus, venenis, vomitionibus, biliosis affectibus, suppressæ urinae, calculosis, ischiadicisq; quin & alium citat. Verùm hoc Solidaginis genus magis, quantum equidem veor, Cuminum sive stre, quod a Dioscoride secundo loco describitur, representat, quam aliam quamvis plantam, ut superius in Cumini commentatione diximus. Meminit utriusque Symphyti Galenus libro 8. de simplicium medicamentorum facultatibus, ubi ita scriptum reliquit. Symphytum petreum ex contrarijs constat viribus: habet enim incidendi vim quamvis, qua collectum in thorace, & pulmone pus expurgare potest. Habet etiam quandam contrahendi vim, qua eiectionibus sanguinis auxiliatur: & tertia ad eas inest humiditas quedam non immodicè calida, per quam gustantibus dulce apparet, & odoratu iucundum. Commandacurum sitim extinguit, & arteriis asperitates sanat. Porò secundum omnium dictarum virum miscionem simul digerere abundè potest, simulque corpora contrahere, & constringere. proinde enterocelis imponitur, & ad conuulsas, & rupta cum oxymelice bibitur. Porò qui ipsum in vino decoctum ad dysenteriam, & rubrum profusuum exhibent, vtuntur tanquam desiccante, & contrahente. Qui verò ad nephritim reniumve dolorem, tanquam expurgante, & incidente. Symphytum verò alterum, puta magnum, similem dicto vim habet: non tamen gustantibus dulce est, nec odorantibus odoratum. Sed his sane a modo scripto diuersum est. Ceterum quatenus viscositatem quandam, & mordacitatem obtinet, scille simile est. Vtun-

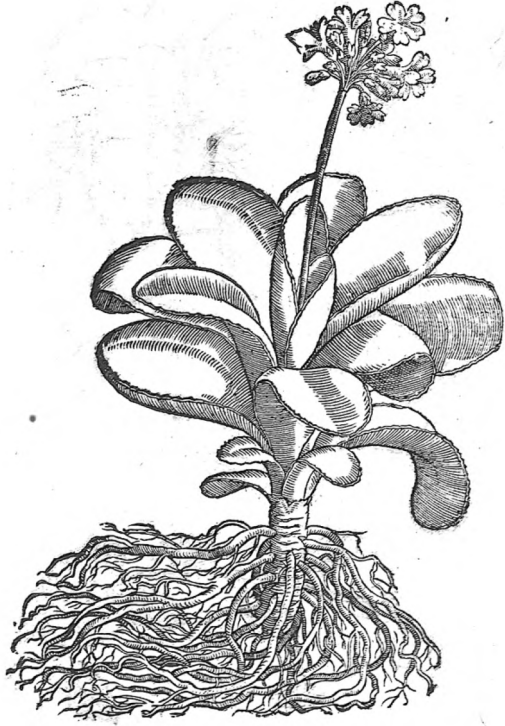
Sanicula aliud genus.

Solidago.

Symphyti vtriusque visus ex Gal.

20

20

SANICULA, SIVE AVRICULA VRSI.

Nemina.

tur eo ad omnia, ad que iam dicto. Quod $\sigma\upsilon\mu\phi\upsilon\tau\omicron\nu\ \pi\epsilon\tau\upsilon\sigma\upsilon\nu$ Græci, pariter Latini *Symphytum petrum*, & Itali *Sinapito petreo* vocant. Quod verò $\sigma\upsilon\mu\phi\upsilon\tau\omicron\nu\ \epsilon\tau\epsilon\tau\omicron\nu$ Græci, *Symphytum alterum* Latini appellant: Itali, *Consolida maggiore*: Germani, *Vnal wurz*: Hispani, *Suelda maiore*, & *Consuelda maior*: Galli, *Oreylle d'asie*.

† Ne quis commoneatur, quòd nos hic folia adiecimus præter Ruellij, & Marcelli interpretationem. Id enim ea ratione fecimus, quoniam in Aldino codice hoc loco $\sigma\upsilon\mu\phi\upsilon\tau\omicron\nu$, hoc est, folia habetur. Tum verò, quia folia thymi pulchre illi herbæ quadrant, quam verum *Symphytum petrum* censemus.

† Illud præterea hoc in loco adnotandum est, quòd ubi communis lectio habet $\pi\omicron\lambda\lambda\alpha\nu\ \sigma\epsilon\kappa\alpha\lambda\mu\tau\omicron\nu\delta\epsilon\nu$, hoc est, salitiam pronocans, in *Oribasio* legitur $\sigma\upsilon\mu\phi\upsilon\tau\omicron\nu$, quod est adstringens; quam lectionem magis probamus.

Οὐόστειν. HOLOSTIVM.

CAP. X.

16

Holostion quadrantalıs herba est pusilla, tribus quatuorve digitis supereminens extra terram: foliis, viciculisq; coronopo, aut graminı proximis, gustu adstringentibus: radice alba, prætenı vřq; in capillamenti speciem, longitudine quatuor digitorum. nascitur in collibus terrenis. Vřus eius ad rupta in vino pota: nam & carnes coguntur decoctionibus addita.

PILOSELLA.

Holostion

Holostium est a nemine, quod equidem sciam, cognoscatur in Italia, eam tamen plantam illi consensisse esse crediderim quam loco secundo in Coronopi mentione a Gortensibus ideò Serpentinam vulgo vocari diximus, quod mirum in modum Serpentinam moribus optulit. Hæc si quidem herba est exigua, humi procumbens, quæ folijs, caudicibus, coronopi modo exit, gustu adstringentibus: radice terribi, lignosaque. Nascitur ipsa quoque in collibus, ac etiam sabulosis locis. Ex his vtriq; quissiam faciliè possit hanc herbulam pro holostio habere: quantum hoc ego pro certo affirmare non amsim. Reconsentitur Holostium inter symphyti genera. Sed hallucinantur haud dubie qui credunt eam hoc nam esse Holostium quam P I L O S E L L A M vocant. Si quidem tamen hæc frequens nascatur in collibus, facie tamen a coronopi & notis omnibus distat. Hinc hæc perpetuo decumbit, radiantibus circumquaque folijs, ipsæque oblongis, incanis virgibus pilis obtectis. Caulis quibus humi repit funiculis faciem representat. Sunt enim flexiles, tenues, teretes, & ubique hirsuta cæteris scaturcis. Idem humi repit, radices ex se mittit, et quibus novella propagantur plantæ. Flores illi sunt auri, sicut potiorum ordine; qui maturæscentes in papposam lanuginem euolant: Radicibus nititur numerosis, tenuibus, sed humi pertinaciter inherensibus. Nascitur extenuato, & arido solo, & præsertim in collibus. Amarum hæc secta planta mittit. Id quod extenuatis indicium est facultatis. Totâ Pilosella planta vehementer adstringit: quapropter huius rei non ignari pastores maximè canent, ne oñium greges in illis pascuis immorentur, ubi huiusæ plurimum gigitur. Quandoquidem depascentes oves tanta alii adstrictione afficiuntur, ut inde faciliè emoriuntur. Hinc didicerunt medici, eam mederi dysentericis, & vteri profusis; quin & vulnera glutinare tam scilicet exterioribus, quam interioribus, callicibusque illata magno esse auxilio, & biliosis vomitionibus: cruentis item sputis, catrocrosis, & omnibus in vniuersum fracturis opem ferre, sed præcipuè calvarie. Non deest etiam in recentioribus qui eam maximè commendat ad Iocinis, & splenis affectus, nempe ad regium morbum, incipientem hydropem, & lienis tumores, quòd viscera hæc roboret. Additur quoque vulnere in potioribus intrinsecorum vulnerum, & in vulneribus emplastris, atque vnguentis: sicut eius non solum recentia vulnera glutinat, sed & vlcera quoque contumacia, phagædenasque sanat. præsertim oris, & pudendorum. Ceteram in ad Holostium nostra redat oratio, ingenue fateor nullam hæctenus plantam se mihi obtulisse, quæ magis Holostium referat, quam ea que Serpentina, ut diximus, a Gortensibus vulgò vocatur. Holostium (ut author est Galenus libro 7. simplicium medicamentorum) descandit nunc habet cum adstrictione: quamobrem ipsam ad rupta popui exhibent. Quod Greci ὀστέριον, Latini item Holostium, & Holostium uicunt: Itali, Holostio.

Holostij confidatario.

Quorundam error. Pilosella descripta, & uires.

Holostij uires ex Gal.

Nomina.

ΣΤΟΒΕΙ

STOEBE.

CAP. XI.

Stæbe vulgaris est notitia. Cuius semen, & folia stringunt, quapropter decoctum dysentericis infunditur: auribus quoque purulentis infillatur. Illita folia oculis ab idu cruentis profunt, & erum-pentis sanguinis impetus cohibent.

Staben Dioscoridis tempore omnibus vulgò cognitam fuisse illud maximo argumento est, quòd eam nullis profusis notis representauerit. Hinc certè nobis successit negotium, quòd minus scire possimus quantum sit illa inter tot plantas, cuius nomina, & facultates ignorantur. Plinius libro 21. cap. 25. Staben inter aculeatas herbas resultit (id quod à Theophrasto libro 6. capit. 4. de plantarum historia mutuatus est) sic inquit. *Quædam sunt herbe, quæ spinas in foliis habent, & in caule, ut pileos, quod aliqui Staben appellauerunt.* Idem libro 22. cap. 11. *Stabe, inquit, quam aliter pileon vocant, decoctâ in vino præcipit auribus purulentis medetur: item oculis ita cruentatis: hæmorrhoides quoque, & dysenteria infusa.* hæc Plinius. Ex quibus equidem verbis planè asserere amsim, Pileon, & Staben eandem plantam esse. Hanc in Orchemo lacu nasci femine placentaceo, & molli, colore rubido, author est Theophrastus libro 4. cap. 11. de plantarum historia. Hinc itaque Matthæi sylvatici error manifestè deprehenditur, qui suis pandectis Staben eam herbam interpretatur, quam vulgus Scabiosam nominat. cuius, quod sciam, nec Græci, nec Mauritanii meminere. Quamquam non desunt, qui Scabiosam eam esse contendunt, que ab Lætio vocatur Psora: quam tamen is nomine tantum expressit, nulla adiecta descriptione, ex qua aliquid certi constitui possit. Ceteram Scabiosam vocatam non esse Staben manifestè demonstrant, quæ statim eius descriptione notat. Scabiosa itaque duas habet species, nempe Maiorem, & minorem, cuius plurimum est usus. Crescit hæc folijs circa radicem per ambitum laciniatis, humi accubantibus, subulcibantibusque, & subhirsutis. verum, que in caule sunt, frequentioribus, tenuioribusque incisuris diuiduntur: caulem mitius tenuem, rectum, teretemque, in quo rami oriuntur. flores habet foliosos, erulei coloris, aut pallidos, qui tractu temporis deflorescentes, capitulum relinquunt subnitente: rotundis oculis referunt, colore pavonum pennas imitante, tanto sanè naturæ artificio, ut diligenter rem intuentes in admirationem trahat. Radix est illi palmaris, ac fibrosa subcandicansque: Ceteram quam maiorem nos Scabiosam vocamus, primo statim exortu folia profert longa, nullis in ambitu lacinijs, atqui, qui his succedunt plus minus modo dissecta cernuntur, que verò in caule, & ramis sunt; minora habentur, & magis laciniata. Caulis gerit ætate sesquicubitalis, teretes, striatos, incanescens, qui circa cæcumen suos fundant ramos, in quorum fastigijs capitula oriuntur in acutum desinentia, compactissimamquam ordine connecta cyani modo, è quibus flores prodeunt ferè etiam similes, sed usquefcentes. Hos denique sequitur semen paruum, & subnigrum, lychnidis coronarie simile. Radice nititur pollicari crassitudine et sepe maiore, brachiataque, sapore subdulci, palmatine proximo. Nascitur inter fruges, & in campis non cultis, argilloso præsertim solo. Que quidem nota maxime argunt magnam inter Scabiosam, & Staben intercedere differentiam. Siquidem Stabe folia ferè aculeata, & in lacubus, sagginis, paludibus, alijsque locis aquosis nascitur. Vnde Aristophanes comicus rectè in comædijs vna inter seloquentes adducit, que admodum latrabantur, quòd totam consumpsissent diem inter cyperum & phleam latantes. Ceteram ut de Scabiosa quoque vtriusque agamus, sciendum est, quòd vtrique excalcatis, extenuat & abstergit. Ideoque præstant ad extendendos pulmones & pectus à crassis & pituitosis excrementis, cum ipsa herba in puluere posita, tum succus cum melle delictus, tum eius decoctum diebus pluribus hæsitum. Valeat quoque mirum in modum aduersus scabiem, unde illi nomen: in quo usum non modo eius decoctumquodiam potandum præcipiunt; sed & herba ipsius succo, per se, aut in vnguentis addito, scabiosa corpora purgant. Prodest omnibus pectoris vitijs, & respiratorijs instrumentibus organie: quippe que & eorum inflammationes purulentas dissipat, & omnia pectoris excrementa expurget. Antiracibus, sine Caribuculis pessiferis vitis illinitur: adeò ut illa his lethales ab thesacea trium horarum spatio profus aboleat exsuffimetur. Datur vltiter scabiosa succus quatuor vnguentum ponderis, cum theriaca drachima, pestilentia affectis prima statim die, vnguentum subinde sudore in lecto pronocare oportet, & iterum, atque iterum medicamentum repetere. Id quod & præstat plurimum ad venenosorum serpentium morsus, quemadmodum & herba ipsa, contra recensens imposti. Illius Scabiosa succus cum chrisocolle, farina, & capræ memento, lenitiges, albos, impetrigines, varos & cæteras cutis insectiones abstergit, & oculorum albugines tollit. Pect-

Stæbes confidatario.

Matthæi Syluatici error.

Scabiosa metio, & uires.

SCABIOSA MAIOR.

liarter autem valent maioris Scabiosæ radices ad liberof. s. etiam si nobis a Gallica lue prouenerit. Siquidem earum decoctum quadraginta diebus potum, vt ego mihi testis esse possum, præsiantissimum, expertissimumque est ad hoc medicamentum. Idem præstat earundem radicum puluis quotidiè drachmæ pondere ex sero hauitus. Sed iam ad Stabes vires redeamus, de quibus Galenus lib. 7. simpl. medic. differuit his verbis. Stabes fructus, & folia maximo sunt vsui, adstringendū vim habentia mordacitatis expertem. Sed & desiccant euidenter in tertio serè ordine incipiente. Quamobrem decoctum eorum dysentericis inicitur, & auribus pure fluentibus, tum vulnera magna conglutinat. Evidentius hæc præstat cum vino atro austero: valenter enim desiccant omnes præter naturam humiditates. Præterea folia viridia, si illinantur, vim habent erumpentis sanguinis suppressendâ: denique & oculorum ex icu suffusiones illita iuuant. Quæ planta scab. Grecis, similiter Stabe Latinis, & Stabe Italici appellatur.

Stabes vires
ex Gal.

Nomina.